

**פירוט הדימויים מתוך הפוסטר:
תמונות ליום הנבנה**

1 חאמד עביד אללה (אבו ג'מאל)*

פליט מהכפר אלקבו, ששכן במבואות הדרומיים מערביים של ירושלים. צילום מתוך סיור לכפר. בסיוור אבו ג'מאל נתן עדות על החיים באלקבו לפני המלחמה, על הגירוש ועל חייו וחיי משפחתו כפליטים. חאמד נולד ב-1936. משפחתו ושכניו לכפר, שהיו עובדי אדמה, גורשו מהכפר ב-48' על ידי הצבא הישראלי. אחרי המלחמה ישראל הרסה את בתי הכפר כדי שתושבי הכפר לא יוכלו לחזור אליו. אבו ג'מאל יכול רק לבקר לבקר בהריסות הכפר אליו הוא חולם לחזור ולספר את סיפורו. אבו ג'מאל עוד נושא עימו כל השנים את המפתח לביתו אותו עזב בחיפזון ואליו לא יכל לחזור.

2 חנדלה*

דמות הקומיקס של נאג'י אלעלי. הדמות היא רישום פשוט של צידו האחורי של ילד המייצג את דמות הפליט שנאלץ לעזוב את ביתו (חסר נעלים) עם קוצים על הראש (דימוי לצבר, סמל פלסטיני, שמציין הצמדות למולדת ושורשיות) ובגדים בלויים. ציור זה הפך לסמל תרבותי ופוליטי של העם הפלסטיני הנאבק נגד העוולות המתמשכות כלפיו. נאג'י אלעלי (1938-1987) היה קריקטוריסט שצייר יותר מ-40,000 קריקטורות, שבדרך כלל ביקרו בחריפות את ישראל ואת המנהיגים הפלסטינים והערבים. דמותו של חנדלה מופיעה בכל הקריקטורות שהוא צייר, והיא גם הפכה לאייקון תרבותי שמופיע בתמונות, בגרפיטי, כתכשיטים ועוד.

3 ליפתא

הכפר ליפתא נמצא בכניסה לירושלים מכיוון תל-אביב, בין שכונת רוממה לגבעת שאול. הוא נראה היטב מכביש הכניסה לירושלים ותלמידים ירושלמים רבים מכירים את המקום מטיוולי בתי הספר. משערים שהכפר נבנה על אזור המעייין מי נפתוח המוזכר בתנ"ך. ב-1948 חיו בו כ-2,950 תושבים והיו בו שני בתי ספר יסודיים. במרכז הכפר היו מספר חנויות, וכן שני בתי קפה ומועדון.

בעשרים ושמונה בדצמבר נערכה התקפה של כוחות יהודיים (כנראה אצ"ל או לח"י) על בית קפה בליפתא, במהלכה נהרגו שישה אזרחים ונפצעו שבעה. רוב תושבי הכפר עזבו מיד לאחר ההתקפה. ההתקפות החוזרות ונשנות על הכפר גרמו גם

לעזיבת שאר התושבים. בתחילת ינואר פוצצה "ההגנה" בתים רבים בליפתא ובכפרים אחרים הסמוכים לירושלים, והרסה אותם. בשבעה בפברואר דיווח בן גוריון שאין יותר ערבים באזור:

ב-7 בפברואר 1948 הביע בן גוריון את סיפוקו מהתקיפות, באומרו "מבואכה לירושלים דרך ליפתא-רוממה, דרך מחנה יהודה, רחוב המלך ג'ורג' ומאה שערים - אין זרים (ערבים). מאה אחוז יהודים" (בני מוריס, לידתה של בעיית הפליטים הפלסטינים, 1991, 79).

בניגוד ליישובים פלסטיניים אחרים, שאחרי 1948 יושבו מחדש על-ידי יהודים ו/או נהרסו, עשרות מבתי ליפתא נותרו עומדים, שלמים בחלקם. גגות הבית חוררו בהפצצות, למנוע את חזרת התושבים.

חלק משמעותי משטח הכפר הבנוי שנותר לא אוכלס כמשך שנים על-ידי יהודים, ובביקור במקום עדיין אפשר לחוש את החיים הפלסטיניים שהיו שם. כיום גרים במקום אנשים שמצאו עצמם בשולי החברה הישראלית. שרידי בתי הכפר נמצאים היום בסכנת הריסה, עקב תוכנית בנייה של עיריית ירושלים. כיום מתקיים מאבק של תושבים ופליטים על עתיד הכפר. על אדמות נוספות של הכפר הוקמו שכונות בירושלים.

4 חלומות של בית *

בקיץ 2007 השתתפו שבעה עשר נערים ונערות ממחנה הפליטים עאידה, הממוקם בין בית לחם ובית ג'אלה, בפרויקט שיוזם מרכז קהילתי לאג'א עם הצלם ריץ' ויילס. בתחילתו הייתה מטרת הפרויקט ללמד את הילדים להשתמש במצלמה דיגיטלית על מנת לתעד את חיי היום-יום שלהם במחנה הפליטים. אחרי סדנאות רבות ביקשו הילדים לנסוע לצלם את הכפרים שמהם גורשו משפחותיהם. בני משפחותיהם של הילדים לא קיבלו אישורים ממדינת ישראל ולא ביקרו עמם את כפריהם. עם סיום הפרויקט הוציא לאור מרכז לאג'א את הספר "חלומות של בית", ובו פורטטים של הילדים והכפרים שבהם ביקרו.

בצילום: ביקור בבית מחסיר של סברין ואמאני אסעד.

סברין ואמאני כתבו על הביקור: סברין אסעד: "קטפתי רימונים בשביל אבא שלי וענף של עץ זית לאמא. החלטתי לחרוט את השם שלי על גזע עץ זית גדול. מצאתי ענף דק ויבש והתחלתי לכתוב. כתבתי את האות הראשונה והחלטתי להפסיק. אם שאיר את השם שלי לא שלם ארצה לחזור שוב לבית מחסיר. אבל מתי אוכל שוב לשוב?"

אמאני אסעד: "צילמתי את העצים, עצי זית ורימון, ואת הסברסים, את ההריסות, ואת הבית היחיד שעדיין נמצא שם. רציתי שההורים שלי יהיו איתי והסבים והסבתות. לפני שעזבתי הרמתי כמה צמחים למזכרת. שאלתי את עצמי אם באמת אני צריכה חפצים כדי לזכור את הכפר שלי. תעודת הזהות שלי פלסטינית בדיוק כמו שלמחסיר נשמה פלסטיני."

5 סיור בכפר אלרויס והשתתפות בעצרת יום האדמה

פליטי אלרויס ועמותת זוכרות ארגנו סיור לימודי לאתר בו שכן הכפר אלרויס במסגרת יום האדמה 2013. הסיור הוא דרך לזכור ולציין את הנכבה. בסיור השתתפו יהודים ופלסטינים, פליטים ובני משפחותיהם. במהלך הסיור הושמעו עדויות של פליטים מהיישוב, והוצבו שלטים בשלוש שפות במקום בו שכנו המסגד, בית הספר, בית הקברות ועוד. לציון יום האדמה התקיימה עצרת במקום.

הכפר שכן על האתר הצלבני קְרֶבְלִיָה, 12 ק"מ מדרום-מזרח לעכו, ב-44-45 חיו בכפר 330-380 תושבים. אחרי כיבוש נצרת ב-16 ליוני 1948, פעלו יחידות של חטיבה שבע לכיבוש כפרים בנפת עכו, כולל אלרויס. רוב תושבי האזור ברחו תחת הפגזות או כתוצאה מכיבוש העיירות השכנות, כמו נצרת וּשְׁפָא-עֶמֶר (שפרעם). על אדמות הכפר לא הוקמו יישובים ישראלים. תושבי (קיבוץ) יסעור, שנוסד ב-1949, מעבדים את אדמות אלרויס. עיי-חורבות מקירות ישנים וגגות בטון פזורים באתר-הכפר, שמכוסה כיום בחורשת אקליפטוסים ושיחי צבר.

"יום האדמה" הוא יום ההתקוממות העממית אשר פרצה בתאריך 30/3/1976. ביום זה הוכרזה שביתה כללית והפגנות המוניות התקיימו ביישובים הערביים בישראל, במחאה על הפקעת הקרקעות והאפליה הגזענית שהפעילה ממשלת ישראל

נגד האזרחים הערבים הפלסטינים בארץ. הסיבה הישירה לאירועי יום האדמה הייתה הפקעה של כ-21,000 דונם מאדמות עראבה, סחנין, דיר חנא, ערב אלסואעד ועוד, במטרה להקצותם ליושבים יהודיים במסגרת פרויקט "ייהוד הגליל". כמו באוקטובר 2000, הממשלה הגיבה להפגנות בכוח הנשק. כתוצאה מכך נהרגו 6 מפגינים פלסטינים נפצעו 49 ונעצרו כ-300. יום האדמה הפך לסמל למאבק כנגד מדיניות ישראל של הפקעת קרקעות, נישול הפלסטינים בישראל, בגדה ובעזה. יום האדמה ויום הנכבה הם שניהם ימים מרכזיים שמסמלים את העוולות המתמשכות והמאבק הפלסטיני והם מצוינים בצעדות, הפגנות ועצרות במקומות שונים בישראל, ברשות הפלסטינית ובעולם.

6 סיוור בכפר אל-בְּרֶה, התבוננות משותפת במפת הכפר

אל-בְּרֶה הוא כפר ערבי קדום, השוכן מזרחית לעכו, ליד צומת הדרכים עכו- שפרעם- צפת. מערבית לכפר, נמצאו שרידים ארכיאולוגיים מהתקופה הכנענית. ב-1945 התגוררו בכפר כ-1460 תושבים, רוב מוסלמי ומיעוט נוצרי. כל תושבי הכפר התפרנסו מחקלאות.

ערב ההפוגה הראשונה במלחמת 1948, ביום 11 ביוני 1948 חדר כוח של חטיבת כרמלי לכפר וכבש אותו תוך כדי מלחמה עם כמה כפריים מקומיים. בקרב זה נהרגו כמה תושבים. במהלך הקרב, הסתתרו בכנסיית הכפר הכומר יחד עם כ-40 אנשים. תושבי הכפר החליטו להשיב לידיהם את השליטה בכפר כדי לחזור לבתייהם ולשדותיהם. ב-23 ביוני 1948 הצליחו תושבים, בסיוע חמושים מהכפרים הסמוכים, להשתלט על הכפר, תוך כדי קרב עם הכוח הישראלי. הצלחתם הביאה לכך שאנשי קאוקג'י העבירו את עמדותיהם לכפר, והצבא הישראלי ריכז בקרבת מקום כוחות גדולים. בשחר יום 24 ביוני 1948 התפתח קרב קשה בין שני הכוחות שהביא לכיבוש מחודש של הכפר בידי הצבא הישראלי.

אחרי הכיבוש הוכרז שטח הכפר כשטח צבאי ותושביו, שהפכו לפליטים בתוך ישראל ומחוצה לה, לא הורשו לחזור אליו. בשנת 1949 הכפר נהרס, ולא נותרו בו אלא הכנסייה, בית הספר, בית בד ובתי הקברות, שגם הם נהרסו או הושחתו במהלך השנים. אדמות הכפר הופקעו על-ידי מדינת ישראל, ובעלי הקרקעות, שרובם נותרו בתחומי ישראל, הם בבחינת נוכחים-נפקדים. על אדמות הכפר הוקמו שני ישובים ישראלים: קיבוץ יסעור בשנת 1949 ומושב אחיהוד בשנת 1950. תושבי הכפר וצאצאיהם מאמינים ומסתמכים על החלטת האו"ם מס. 194, בזכותם לחזור ולגור בכפר ולעבד את אדמותיהם. בסעיף 11 של החלטת האו"ם מס 194 כתוב: "...הפליטים אשר ברצונם לשוב לבתייהם ולחיות בשלום עם שכניהם יורשו לעשות זאת במועד המוקדם ביותר האפשרי מבחינה מעשית. בעבור רכושם של אלה אשר יעדיפו לא לעשות כן ישולמו פיצויים לפי עקרונות המשפט הבינלאומי ... על ועדת הפיוס לסייע לשיבתם למולדת (repatriation), יישובם מחדש וכן לשיקום הכלכלי והחברתי של הפליטים..."

כדי לדרוש ולהאבק על זכותם לשוב, הפליטים הקימו ועד להגנה על זכויותיהם. בכל שנה, ביום הנכבה, מבקרים התושבים את שרידי כפרם ההרוס והעקור ומנחילים את מורשת הכפר לדור הצעיר.

7 יום הנכבה בתל אביב

ציון יום הנכבה ה-64 במרכז תל אביב ב-15/5/2012. כמאה איש/ה השתתפו באירוע שארגנה עמותת זכורות, שבו הציבו מאות כרטיסיות על הקרקע בשד' בן ציון בתל אביב, שעליהן מודפסים שמות היישובים שישראל הרסה בנכבה. המארגנים הקריאו את שמות היישובים והמשתתפים חזרו אחרי השמות במקלה. משתתפות הקריאו עדויות על הנכבה של פליטים פלסטינים מראס אלאחמר, עין כארם, מנשיית עכא, אלעראקיב, עילבון, וסמיל אלח'ליל.